

بسم الله الرحمن الرحيم

www.ketab.ir

☐ تفسیر آموزشی
قرآن کریم

موضوع:
تفسیر: ۱۲۹ (قرآن: ۳۰۱)

گروه مخاطب:
- تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۰۹۶
مسلسل انتشار (چاپ اول و باز چاپ): ۴۹۴۷

کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۴۳۴
کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن / ۱۱۰

صفوی، محمدرضا، ۱۳۳۷ -

تفسیر آموزشی قرآن کریم (بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام) / سید محمد رضا صفوی؛ تهیه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن - قم؛ مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۹ - ج ۱ - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۰۹۶. کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی: ۴۳۴. کتاب‌های مرکز فرهنگ و معارف قرآن: ۱۱۰) (قرآن: ۳۰۱؛ تفسیر: ۱۲۹)

۷۱۰۰ تومان: (ج. ۴) 7 - 0861 - 09 - 978 - ISBN / (دوره) 3 - 0760 - 09 - 978 - ISBN

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

ص. ج. به انگلیسی: Sayyid Muhammad-Reza Safavi. An Educational Exegesis of The Holy Quran

کتاب‌نامه.

۱. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴ - راهنمای آموزشی. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. معاونت پژوهشی. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی. مرکز فرهنگ و معارف قرآن. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان. د. عنوان: معانی واژه‌ها و ساختارها.

۲۹۷/۱۷۹

۷ ت ۷ ص ۹۸ / BP

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۴۳۲۶۵۸

ب ۱۳۹۰

تفسیر آموزشی قرآن کریم

(بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام)

جلد چهارم

سید محمد رضا صفوی

تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
مرکز فرهنگ و معارف قرآن

بوستاق
۱۳۹۰

تفسیر آموزشی قرآن کریم / ج ۴

(بیان جایگاه کلمات و جملات در کلام)

- نویسنده: سیدمحمدرضا صفوی
- تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰ • شمارگان: ۱۰۰۰ • بهای: ۷۱۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

- دفتر مرکزی: قم، خ شهید (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷۷۴۲۱۵۵-۷، نمابر: ۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۷۷۴۲۴۲۶
- فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
- فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۸۹۵۶۹۲۲-۸۸۹۵۹۹۲۰۸۹
- فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
- فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۲۲۲۱۳۷۰
- فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۲۲۲۱۷۱۲
- فروشگاه شماره ۶ (ویژه جوانان): قم، ابتدای خیابان شهدا، تلفن: ۷۸۳۷۱۰۲
- پخش پکتا (پخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ حافظ، نرسیده به چهار راه کالج، نبش کوچه بامشاد، تلفن: ۸۸۹۴۰۳۰۳

اطلاع آگاهان برای مشاهده شماره تماس و شماره حساب و سایر اطلاعات در وبسایت بوستان کتب

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • همکاران مرکز فرهنگ و معارف قرآن • چکیده عربی: ولی قربانی • چکیده انگلیسی: فائزه اسماعیلی
 • نیا: مصطفی محفوظی • مسئول واحد حرفه‌نگاری: احمد مؤتمنی • اصلاحات حرفه‌نگاری: منا جمیل‌پور، فاطمه جعفری و حسین محمدی • صفحه‌آرایی: عزیزه
 همتی و احمد مؤتمنی • کارشناس نمونه‌خوانی: محمدجواد مصطفوی • نظارت و کنترل آماده‌سازی: بیژن سهرابی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: حسنعلی جعفری • مدیر
 تولید: عبدالهادی اشرفی • اداره آماده‌سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی.

رئیس مؤسسه
اسماعیل اسماعیلی

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن
۱۴	تدوین تفسیر آموزشی
۱۵	نمایی از مراحل تفسیر آموزشی
۱۶	ویژگی‌های این مجموعه تفسیری
۱۸	پیش‌نیازهای هر یک از مراحل شش‌گانه
۱۸	سپاس و قدردانی
۲۱	مقدمه
۲۳	درس اول: آیات ۹۳ تا ۹۷
۲۳	آیه ۹۳
۲۶	آیات ۹۴ و ۹۵
۲۹	آیه ۹۶
۳۲	آیه ۹۷
۳۶	درس دوم: آیات ۹۸ تا ۱۰۲
۳۶	آیات ۹۸ و ۹۹
۴۰	آیه ۱۰۰

۴۳	آیه ۱۰۱
۴۶	آیه ۱۰۲
۴۹	درس سوم: آیات ۱۰۳ تا ۱۰۸
۴۹	آیه ۱۰۳
۵۳	آیه ۱۰۴
۵۵	آیه ۱۰۵
۵۸	آیات ۱۰۶ و ۱۰۷
۶۲	آیه ۱۰۸
۶۵	درس چهارم: آیات ۱۰۹ تا ۱۱۲
۶۵	آیه ۱۰۹
۶۸	آیه ۱۱۰
۷۱	آیه ۱۱۱
۷۳	آیه ۱۱۲
۷۸	درس پنجم: آیات ۱۱۳ تا ۱۱۶
۷۸	آیه ۱۱۳
۸۱	آیه ۱۱۴
۸۳	آیات ۱۱۵ و ۱۱۶
۸۷	درس ششم: آیات ۱۱۷ تا ۱۱۹
۸۷	آیه ۱۱۷
۹۰	آیه ۱۱۸
۹۳	آیه ۱۱۹
۹۷	درس هفتم: آیات ۱۲۰ تا ۱۲۵

آیه ۱۲۰	۹۷
آیه ۱۲۱	۱۰۰
آیه ۱۲۲	۱۰۳
آیات ۱۲۳ و ۱۲۴	۱۰۵
آیه ۱۲۵	۱۰۸
درس هشتم: آیات ۱۲۶ تا ۱۳۳	۱۱۱
آیه ۱۲۶	۱۱۱
آیات ۱۲۷ و ۱۲۸	۱۱۴
آیه ۱۲۹	۱۱۷
آیات ۱۳۰ تا ۱۳۲	۱۱۹
آیه ۱۳۳	۱۲۲
درس نهم: آیات ۱۳۴ تا ۱۳۸	۱۲۵
آیه ۱۳۴	۱۲۵
آیه ۱۳۵	۱۲۸
آیه ۱۳۶	۱۳۱
آیات ۱۳۷ و ۱۳۸	۱۳۳
درس دهم: آیات ۱۳۹ تا ۱۴۳	۱۳۷
آیات ۱۳۹ و ۱۴۰	۱۳۷
آیه ۱۴۱	۱۴۱
آیه ۱۴۲	۱۴۳
آیه ۱۴۳	۱۴۵
درس یازدهم: آیات ۱۴۴ تا ۱۴۷	۱۴۸

۱۴۸	آیه ۱۴۴
۱۵۱	آیه ۱۴۵
۱۵۴	آیه ۱۴۶
۱۵۷	آیه ۱۴۷
۱۶۱	درس دوازدهم: آیات ۱۴۸ تا ۱۵۱
۱۶۱	آیه ۱۴۸
۱۶۳	آیات ۱۴۹ و ۱۵۰
۱۶۶	آیه ۱۵۱
۱۶۹	درس سیزدهم: آیات ۱۵۲ و ۱۵۳
۱۶۹	آیه ۱۵۲
۱۷۴	آیه ۱۵۳
۱۷۸	درس چهاردهم: آیات ۱۵۴ و ۱۵۵
۱۷۸	آیه ۱۵۴ (بخش اول)
۱۸۲	آیه ۱۵۴ (بخش دوم)
۱۸۵	آیه ۱۵۵
۱۸۹	درس پانزدهم: آیات ۱۵۶ تا ۱۶۰
۱۸۹	آیه ۱۵۶
۱۹۲	آیات ۱۵۷ و ۱۵۸
۱۹۵	آیه ۱۵۹
۲۰۰	درس شانزدهم: آیات ۱۶۰ تا
۲۰۰	آیه ۱۶۰
۲۰۳	آیه ۱۶۱

آیات ۱۶۲ و ۱۶۳	۲۰۶
آیه ۱۶۴	۲۰۹
درس هفدهم: آیات ۱۶۵ تا ۱۶۹	۲۱۳
آیات ۱۶۵ و ۱۶۶	۲۱۳
آیه ۱۶۷	۲۱۷
آیه ۱۶۸	۲۲۰
آیه ۱۶۹	۲۲۳
درس هجدهم: آیات ۱۷۰ تا ۱۷۴	۲۲۶
آیات ۱۷۰ و ۱۷۱	۲۲۶
آیه ۱۷۲	۲۳۰
آیه ۱۷۳	۲۳۳
آیه ۱۷۴	۲۳۶
درس نوزدهم: آیات ۱۷۵ تا ۱۷۹	۲۴۰
آیه ۱۷۵	۲۴۰
آیات ۱۷۶ و ۱۷۷	۲۴۲
آیه ۱۷۸	۲۴۶
آیه ۱۷۹	۲۴۸
درس بیستم: آیات ۱۸۰ تا ۱۸۴	۲۵۳
آیه ۱۸۰	۲۵۳
آیه ۱۸۱	۲۵۶
آیه ۱۸۲	۲۵۹
آیه ۱۸۳	۲۶۱

۲۶۵	درس بیست و یکم: آیات ۱۸۴ و ۱۸۶
۲۶۵	آیه ۱۸۴
۲۶۷	آیه ۱۸۵
۲۷۰	آیه ۱۸۶
۲۷۴	درس بیست و دوم: آیات ۱۸۷ تا ۱۹۱
۲۷۴	آیه ۱۸۷
۲۷۷	آیات ۱۸۸ و ۱۸۹
۲۸۰	آیه ۱۹۰
۲۸۲	آیه ۱۹۱
۲۸۶	درس بیست و سوم: آیات ۱۹۲ تا ۱۹۵
۲۸۶	آیه ۱۹۲
۲۸۸	آیه ۱۹۳
۲۹۱	آیه ۱۹۴
۲۹۴	آیه ۱۹۵
۲۹۹	درس بیست و چهارم: آیات ۱۹۶ تا ۲۰۰
۲۹۹	آیه ۱۹۶ و ۱۹۷
۳۰۲	آیه ۱۹۸
۳۰۵	آیه ۱۹۹
۳۰۸	آیه ۲۰۰

آیه ۱	۳۱۳
آیه ۲	۳۱۷
آیه ۳	۳۲۰
آیه ۴	۳۲۳
درس بیست و ششم: آیات ۵ تا ۸	۳۲۶
آیه ۵	۳۲۶
آیه ۶	۳۲۸
آیه ۷	۳۳۲
آیه ۸	۳۳۵
درس بیست و هفتم: آیات ۹ تا ۱۱	۳۳۸
آیه ۹	۳۳۸
آیه ۱۰	۳۴۱
آیه ۱۱	۳۴۳
درس بیست و هشتم: آیه ۱۲	۳۴۹
آیه ۱۲ (بخش اول)	۳۴۹
آیه ۱۲ (بخش دوم)	۳۵۱
درس بیست و نهم: آیات ۱۳ تا ۱۶	۳۵۵
آیه ۱۳	۳۵۵
آیه ۱۴	۳۵۷
آیه ۱۵	۳۵۹
آیه ۱۶	۳۶۲
درس سیام: آیات ۱۷ تا ۱۹	۳۶۵

۳۶۵	آیه ۱۷
۳۶۷	آیه ۱۸
۳۷۰	آیه ۱۹
۳۷۴	درس سی و یکم: آیات ۲۰ تا ۲۲
۳۷۴	آیه ۲۰
۳۷۷	آیه ۲۱
۳۷۹	آیه ۲۲
۳۸۲	درس سی و دوم: آیات ۲۳ و ۲۴
۳۸۲	آیه ۲۳
۳۸۸	آیه ۲۴

مقدمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن

قرآن، تنها کتاب آسمانی است که از تحریف مصون مانده است. کلامی که در اوج فصاحت و بلاغت، هدایت و رستگاری را نوید می‌دهد.^۱

رمز و راز مکتوم عالم را باز می‌گوید.^۲ عالی‌ترین معارف غیب الهی را با آهنگی روح‌نواز به عالمیان هدیه می‌کند.^۳

قرآن، سرشار از حقایقی است که آدمی جز در پرتو وحی، از آن حقایق بی‌نصیب می‌ماند. اندیشه‌های بلند، در اوج پرواز خویش با آسمان معارف آن بیگانه‌اند.^۴

اقتضای جهان‌شمولی و جاودانگی آیات الهی قرآن، این است که در تمامی اعصار، محور حل مشکلات و روشنی‌بخش ظلمت و جهل و حیرت‌گمراهی باشند؛ پیشرفت و تکامل علوم از طراوت و تازگی آن نکاهد و محوریت پیام آسمانی را، مخدوش نسازد.

۱. «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي مِنْ أَمْرٍ وَيَسْخَرُ الْمُؤْمِنِينَ» اسراء، آیه ۹.

۲. «نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ» نحل، آیه ۸۹.

۳. «وَأَتَيْنَاهُمُ الْخَبْرَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ» زمر، آیه ۵۵.

۴. «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» آل عمران، آیه ۱۶۴.

از این رو، غفلت از این منبع نورانی انسان ساز، ستمی نابخشودنی در حق بشر به شمار می رود. قرآن، این منبع نورانی باید محور درسی علوم انسانی مراکز آموزشی به ویژه حوزه های علمیه قرار گیرد. این مهم آن گاه جامه عمل می پوشد که کتاب های آموزش تفسیر قرآن کریم به گونه ای تدوین شود تا دانش پژوه را گام به گام به حقایق قرآن نزدیک کند.

تدوین تفسیر آموزشی

از جمله کاستی های نظام آموزش کشور فقدان متون آموزشی در زمینه تفسیر قرآن کریم است؛ نیاز به تفسیر آموزشی برای سطوح مختلف مورد اتفاق مراکز آموزشی حوزه های علمیه و فقدان آن مایه تأسف می باشد. از آن جا که یکی از مواد درسی مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم تفسیر قرآن کریم است، در راستای تأمین متون آموزشی مورد نیاز، تألیف متن تفسیر آموزشی قرآن کریم را از اولویت های خود قرار داده، اجرای آن را از پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی قم درخواست نمود.

مرکز فرهنگ و معارف قرآن از زیر مجموعه های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی این مهم را برعهده گرفت و گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه قرآن موظف شد تا در این باره طرحی جامع ارائه دهد. پس از ترسیم طرح برای سطوح مختلف، نمونه هایی نیز آماده شد و در جلسات شورای علمی گروه به ریاست حجة الاسلام و المسلمین سیدعلی اکبر حسینی و با حضور حجة الاسلام و المسلمین آقای نبوی مسئول مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم مورد بررسی قرار گرفت؛ پس از تکمیل و برطرف شدن کاستی ها و تصویب نهایی، تدوین آن بر عهده جناب حجة الاسلام و المسلمین سیدمحمدرضا صفوی نهاده شد.

نمایی از مراحل تفسیر آموزشی

مجموعه تفسیر آموزشی در شش مرحله ارائه می‌شود که هر مرحله به بُعدی از ابعاد آیات و یا به روشی از روش‌های تفسیری می‌پردازد.

مرحله نخست: در این مرحله به تناسب مخاطبان - که آشنایی چندانی با معانی واژه‌ها و چگونگی هیئت کلمات قرآن کریم ندارند و یا از تسلط و ورزیدگی لازم برخوردار نیستند - معنای مفردات همراه با تعیین هیئت کلمات و ویژگی‌های آنها بیان می‌شود.

مرحله دوم: در این مرحله جایگاه هر کلمه در جمله و جایگاه جمله در کلام بیان می‌شود.

آموزش این دو مرحله، دانش‌پژوه را بر دریافت معانی آیات با توجه به مفاهیم واژه‌ها و جایگاه آنها توانمند می‌سازد و افزون بر آن، دانش‌پژوه بر ادبیات (صرف و نحو) تسلط می‌یابد. بدیهی است که مراحل یادشده (تسلط بر معانی واژگان و آگاهی از هیئت کلمات) نخستین گام و اساسی‌ترین مرحله از مراحل فهم و تفسیر می‌باشد. یادآور می‌شود افزون بر بیان معنای لغات و ساختار کلمات، ترجمه تحت اللفظی آیات و برخی نکات تفسیری بیان می‌شود.

مرحله سوم: در این مرحله استخراج نکته‌ها و پیام‌های آیات با توجه به علوم بلاغی مورد توجه و اهتمام قرار گرفته است. از این رو، در این مرحله افزون بر بیان واژگان جدید که در مراحل پیشین معانی آنها بیان نشده و بیان وجه اعرابی کلمات، که در فهم آیات ضرورت دارد، نکاتی از آیات بیان می‌شود که با توجه به علوم بلاغی قابل استفاده است.

دانش‌پژوه در این مرحله می‌آموزد که چگونه با به کارگیری علوم بلاغی، نکته‌ها و

پیام‌های آیات را استخراج کند.

مرحله چهارم و پنجم: با توجه به روش‌های متعددی که در تفسیر قرآن کریم وجود دارد در این دو مرحله، تفسیر قرآن به قرآن و تفسیر ماثور، که از اساسی‌ترین روش‌های تفسیری می‌باشند، به صورت عملی آموزش داده می‌شود. مرحله چهارم به روش تفسیر قرآن به قرآن (تفسیر آیه‌ای با توجه و استناد به دیگر آیات) اختصاص یافته است و در مرحله پنجم روش تفسیر ماثور به کار گرفته می‌شود. دانش‌پژوه با آموزش مرحله چهارم شیوه تفسیر قرآن به قرآن را فرا می‌گیرد، و با آموزش مرحله پنجم شیوه تفسیر قرآن به سنت فرا می‌گیرد.

مرحله ششم: در این مرحله مباحث مزاحل پیشین به کار برده می‌شود، ولی روی‌کرد اصلی در این مرحله اهتمام و توجه به مباحث اجتماعی - تربیتی قرآن کریم است.

در هر مرحله از مراحل پنجگانه دو جزء قرآن کریم تفسیر می‌شود و هر جزء در یک مجلد تدوین و منتشر می‌گردد. هر مجلد درسی و دو درس تنظیم شده و هر درس ۸ تا ۱۱ سطر قرآن را دربر می‌گیرد.^۱ در مرحله ششم چهار جزء از قرآن کریم تفسیر می‌شود که در چهار مجلد ارائه خواهد شد.

ویژگی‌های این مجموعه تفسیری

● در این اثر تلاش شده است تا همه مطالب بازگو شده به الفاظ قرآن و ساختار جملات آیات مستند باشد و از تأویل آیات و توجیه آنها برخلاف ظاهرشان پرهیز شود: بدیهی است که قراین روشن درون قرآنی اعم از پیوسته و ناپیوسته که هر

۱. حجم سطر آیات قرآن براساس رسم الخط عثمانی به لحاظ شده است.

متکلمی می‌تواند به اتکای آنها مراد خویش را بنمایاند نباید مورد غفلت قرارگیرد که در حقیقت آن‌گونه قرآین خود شکل دهنده ظواهر هستند. توجه و رعایت این روش تفسیری فراگیران قرآن را از فروافتادن به ورطه تفسیر به رأی بازمی‌دارد و نیز موجب می‌شود تفسیرهایی را که بر اساس آرای شخصی شکل گرفته و نظریات شخصی مفسر در آنها نقش داشته است بازشناسد.

● مستندات این تفسیر در لغت و سایر مسائل ادبی منابع اصیل و معتبر است. و در بخش‌هایی از این مجموعه تفسیری - به تناسب مخاطبان - مستندات بازگو شده تا دانش‌پژوه بیاموزد که در بحث‌های لغوی و مانند آن باید از متخصصان هر فن بهره گرفت و از استناد به منابعی که صاحبان آنها در فن مربوطه از اساتید آن فن نیستند پرهیز کرد.

● این مجموعه بر آن است که دانش‌پژوه قرآنی در فرایند آموزش، خود به اتکای ابزار تفسیر، مفاهیم آیات را دریابد و اساتید تنها او را در مسیر دریافت مفاهیم و معارف قرآنی راهنمایی می‌کنند.

● این اثر تفسیری متناسب با سطح علمی دانش‌پژوهان قرآنی تدوین یافته است و در هر مرحله همگام با ارتقای علمی آنان متن تفسیری نیز ارتقا می‌یابد تا مطالب ارائه شده نه فراتر از سطح علمی مخاطب باشد و نه فروتر از سطح آنها.

● مرحله نخست این مجموعه علاوه بر تفهیم آیات به فراخور سطح علمی، دانش‌پژوه را بر علوم ادبی (صرف، نحو، معانی و بیان) تسلط می‌بخشد.

● آشنایی با متون تفسیری از نیازهای دانش‌پژوه قرآنی است. برای تأمین این نیاز، به فراخور سطح علمی مخاطبان، بخش‌هایی از متون تفسیری مختلف در این مجموعه گرده آمده است تا همراه با فراگیری مفاهیم قرآن، با متون تفسیری نیز آشنا شوند.

پیش‌نیازهای هر یک از مراحل شش‌گانه

- پیش‌نیاز مرحله نخست: پیش‌نیاز این مرحله، روخوانی قرآن کریم و آشنایی با اصطلاحات علم صرف می‌باشد. بنابر این، مخاطبان این مرحله، دانش‌پژوهانی هستند که روخوانی قرآن کریم را آموخته و کتاب‌های صرفی حوزه‌های علمیه و مانند آن را فرا گرفته‌اند و با اصطلاحات صرفی تا حدودی آشنا هستند.
 - پیش‌نیاز مرحله دوم: در مرحله دوم افزون بر فراگیری مرحله نخست، آشنایی با اصطلاحات علم نحو ضروری است.
 - پیش‌نیاز مرحله سوم: در مرحله سوم افزون بر فراگیری دو مرحله پیشین، آشنایی با قواعد و اصطلاحات علوم بلاغی ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله چهارم: در مرحله چهارم افزون بر فراگیری مراحل پیش‌گفته، آشنایی با اصطلاحات و قواعد رایج علم اصول ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله پنجم: در مرحله پنجم افزون بر فراگیری مراحل پیشین، آشنایی با قواعد و اصول کلی علم حدیث ضروری و بایسته است.
 - پیش‌نیاز مرحله ششم: با توجه به ترتب مطالب بیان شده در هر یک از مراحل، برای مرحله ششم فراگیری پنج مرحله پیشین لازم است.
- آنچه پیش‌رو دارید متن آموزشی جلد چهارم از این مجموعه است که به جامعه قرآن‌پژوهان تقدیم می‌شود.

سپاس و قدردانی

بر خود لازم می‌دانم از تمام کسانی که در شکل‌گیری این اثر نقش ایفا کرده‌اند سپاس‌گزاری کنم از جمله حجج اسلام آقایان: نبوی (مسئول مرکز آموزش‌های

تخصصی تبلیغ حوزه علمیه قم)، سیدعلی اکبر حسینی (مسئول گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه مرکز فرهنگ و معارف قرآن)، یعقوب جعفری، محمدرضا انصاری محلاتی، علی اسلامی و دکتر محمدکاظم شاکر اعضای محترم شورای پژوهشی گروه تفسیر ترتیبی و ترجمه قرآن و حجة الاسلام والمسلمین علی محمدی که ویرایش فنی متن را پذیرفتند و بر غنای آن افزودند. نظارت این اثر را حجة الاسلام والمسلمین سیدعلی اکبر حسینی بر عهده گرفتند و کاستی‌ها و اشکالاتی را یافته و بر اتقان کار افزودند، همچنین از حجة الاسلام والمسلمین آقای بهجت‌پور که ارزیابی اثر را به نمایندگی از شورای پژوهشی مرکز بر عهده داشتند و نیز از فاضل گرامی آقای محمد جعفر مزینانی مدیر اداره پژوهش مرکز فرهنگ و معارف قرآن و حجة الاسلام والمسلمین باب الله آزادی کارشناس امور نشر مرکز که مراحل خدمات نشر را پشتیبانی کردند و فاضل محترم سیدعلی هاشمی که این اثر را بازخوانی کرده و نکاتی را یادآور شدند که اتقان بیشتر کار را در پی داشت قدردانی می‌شود.

و سرانجام از جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای سیدمحمدرضا صفوی که تألیف این اثر را بر عهده گرفتند و به خوبی از عهده انجام آن برآمدند قدردانی می‌کنم. همچنین از حمایت‌های بی‌دریغ ریاست محترم دفتر تبلیغات اسلامی حضرت حجة الاسلام والمسلمین آقای ربانی - سلمه الله تعالی - و ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حضرت حجة الاسلام والمسلمین مبلغی - سلمه الله تعالی - سپاس‌گزاری می‌نمایم. در پایان توفیق همگان را در انجام مراحل بعدی این تفسیر از خدای متعال خواستارم.

محمد صادق یوسفی مقدم

مسئول مرکز فرهنگ و معارف قرآن